

وَ يَقُولُ الْإِنْسَانُ أَ إِذَا مَا مِتُّ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا
 (66) أَوْ لَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ وَ لَمْ
 يَكُ شَيْئًا (67) فَو رَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَ الشَّيَاطِينَ
 ثُمَّ لَنُخْضِرَنَّاهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا (68) ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ
 مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَنِ عِتِيًّا (69)
 ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أُولَىٰ بِهَا صِلِيًّا (70) وَ
 إِنَّ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا
 (71) ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَ نَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا
 جِثِيًّا (72) وَ إِذَا تُلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ
 الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَ
 أَحْسَنُ نَدِيًّا (73) وَ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ
 أَحْسَنُ أَثَاثًا وَ رِئْيَا (74) قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ

فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ مَدًّا حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ
إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرٌّ
مَكَانًا وَ أَوْضَعُ جُنْدًا (75) وَ يَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ
اهْتَدَوْا هُدًى وَ الْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِندَ
رَبِّكَ ثَوَابًا وَ خَيْرٌ مَرَدًّا (76) أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ
بِآيَاتِنَا وَ قَالَ لِأُوتِيَنِّي مَالًا وَ وَلَدًا (77) أَطَّلَعَ الْغَيْبَ
أَمْ اتَّخَذَ عِندَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا (78) كَلَّا سَنَكْتُبُ مَا
يَقُولُ وَ نَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا (79) وَ نَرِثُهُ مَا
يَقُولُ وَ يَأْتِينَا فَرْدًا (80) وَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً
لِيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا (81) كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَ
يَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا (82)

~~~~~

Man says: "What! When I am dead, shall I then be raised up alive?" But does not man call to mind that We created him before out of nothing? So, by thy Lord, without doubt, We shall gather them together, and (also) Satans (with them); then shall We bring them forth on their knees round about hell; then shall We certainly drag out from every sect all those who were worst in obstinate rebellion against (Allah) most gracious. And certainly We know best those who are most worthy of being burned therein. Not one of you but will pass over it: this is, with thy Lord, a decree which must be accomplished. But We shall save those who guarded against evil, and We shall leave the wrongdoers therein, (humbled) to their knees. When Our clear signs are rehearsed to them, the unbelievers say to those who believe, "Which of the two sides is best in point of position and fairer in assembly?" But how many (countless) generations before them have we destroyed, who were even better in equipment and in glitter to the eye? Say: "Whoever goes astray, (Allah) most gracious extends (the rope) to them, until, when they see the warning of Allah (being fulfilled) - either in punishment or in (the approach of) the hour,- they will at length realise who is worst in position, and (who) weakest in forces! "And Allah doth increase in guidance those who seek guidance: and the things that endure, good deeds, are best in the sight of thy Lord, as rewards, and best in respect of (their) eventual return." Hast thou then seen the (sort of) man who rejects Our signs, yet says: "I shall certainly be given wealth and children?" Has he penetrated to the unseen, or has he taken a contract with the most gracious? Nay! We shall record what he says, and We shall add and add to his punishment. To Us shall return all that he talks of and he shall appear before Us bare and alone. And they have taken (for worship) gods other than Allah, to give them power and glory!

~~~~~

~~~~~  
Instead, they shall reject their worship, and become adversaries against them.

انسان کہتا ہے کیا واقعی جب میں مر چکوں گا تو پھر زندہ کر کے نکال لایا جاؤں  
گا؟ کیا انسان کو یاد نہیں آتا کہ ہم پہلے اس کو پیدا کر چکے ہیں جبکہ وہ کچھ بھی نہ  
تھا؟ تیرے رب کی قسم، ہم ضرور ان سب کو اور ان کے ساتھ شیاطین کو بھی  
گھیر لائیں گے، پھر جہنم کے گرد لا کر انہیں گھٹنوں کے بل گرا دیں گے، پھر ہر  
گروہ میں سے ہر اس شخص کو چھانٹ لیں گے جو رحمان کے مقابلے میں زیادہ  
سرکش بنا ہوا تھا، پھر یہ ہم جانتے ہیں کہ ان میں سے کون سب سے بڑھ کر جہنم  
میں جھونکے جانے کا مستحق ہے۔ تم میں سے کوئی ایسا نہیں ہے جو جہنم پر وارد نہ  
ہو، یہ تو ایک طے شدہ بات ہے جسے پورا کرنا تیرے رب کا ذمہ ہے۔ پھر ہم ان  
لوگوں کو بچا لیں گے جو (دنیا میں) متقی تھے اور ظالموں کو اُسی میں گرا ہوا چھوڑ  
دیں گے۔ ان لوگوں کو جب ہماری کھلی کھلی آیات سنائی جاتی ہیں تو انکار کرنے  
والے ایمان لانے والوں سے کہتے ہیں "بتاؤ ہم دونوں گروہوں میں سے کون  
بہتر حالت میں ہے اور کس کی مجلسیں زیادہ شاندار ہیں؟" حالانکہ ان سے پہلے ہم  
کتنی ہی ایسی قوموں کو ہلاک کر چکے ہیں جو ان سے زیادہ سر و سامان رکھتی تھیں

اور ظاہری شان و شوکت میں ان سے بڑھی ہوئی تھیں۔ ان سے کہو، جو شخص گمراہی میں مبتلا ہوتا ہے اُسے رحمان ڈھیل دیا کرتا ہے یہاں تک کہ جب ایسے لوگ وہ چیز دیکھ لیتے ہیں جس کا ان سے وعدہ کیا گیا ہے۔ خواہ وہ عذاب الہی ہو یا قیامت کی گھڑی۔ تب انہیں معلوم ہو جاتا ہے کہ کس کا حال خراب ہے۔ اور کس کا جتنا کمزور! اس کے برعکس جو لوگ راہِ راست اختیار کرتے ہیں اللہ ان کو راست روی میں ترقی عطا فرماتا ہے اور باقی رہ جانے والی نیکیاں ہی تیرے رب کے نزدیک جزا اور انجام کے اعتبار سے بہتر ہیں۔ پھر تو نے دیکھا اُس شخص کو جو ہماری آیات کو ماننے سے انکار کرتا ہے اور کہتا ہے کہ میں تو مال اور اولاد سے نوازا ہی جاتا ہوں گا؟ کیا اسے غیب کا پتہ چل گیا ہے یا اس نے رحمان سے کوئی عہد لے رکھا ہے؟ ہر گز نہیں، جو کچھ یہ بکتا ہے اسے ہم لکھ لیں گے اور اس کے لیے سزا میں اور زیادہ اضافہ کریں گے۔ جس سر و سامان اور لاؤ لشکر کا یہ ذکر کر رہا ہے وہ سب ہمارے پاس رہ جائے گا۔ اور یہ اکیلا ہمارے سامنے حاضر ہو گا۔ ان لوگوں نے اللہ کو چھوڑ کر اپنے کچھ خدا بنارکھے ہیں کہ وہ ان کے پشتیبان ہوں گے۔ کوئی

پشتیان نہ ہوگا۔ وہ سب ان کی عبادت کا انکار کریں گے اور اٹھے ان کے مخالف

بن جائیں گے۔

इनसान कहता है क्या वाकई जब मैं मर चुकूँगा तो फिर ज़िन्दा करके निकाल लाया जाऊँगा? क्या इनसान को याद नहीं आता कि हम पहले उसको पैदा कर चुके हैं जबकि वह कुछ भी न था? तेरे रब की कसम, हम ज़रूर इन सबको और इनके साथ शयातीन को भी घेर लाएँगे, फिर जहन्नम के गिर्द लाकर इन्हें घुटनों के बल गिरा देंगे, फिर हर गरौह में से हर उस शख्स को छाँट लेंगे जो रहमान के मुकाबले में ज़्यादा सरकश बना हुआ था, फिर यह हम जानते हैं कि उनमें से कौन सबसे बढ़कर जहन्नम में झोंके जाने का मुस्तहिक है | तुममें से कोई ऐसा नहीं है जो जहन्नम पर वारिद न हो, यह तो एक तयशुदा बात है जिसे पूरा करना तेरे रब के ज़िम्मे है | फिर हम उन लोगों को बचा लेंगे जो (दुनिया में) मुत्तकी थे और ज़ालिमों को उसी में गिरा हुआ छोड़ देंगे | इन लोगों को जब हमारी खुली-खुली आयात सुनाई जाती हैं तो इनकार करनेवाले ईमान लानेवालों से कहते हैं, “बताओ हम दोनों गरौहों में से कौन बेहतर हालत में है और किसकी मजलिसें ज़्यादा शानदार हैं?” हालाँकि उनसे पहले हम कितनी ही ऐसी क़ौमों को हलाक कर चुके हैं जो इनसे ज़्यादा सरो-सामान रखती थीं और ज़ाहिरी शान व शौकत में इनसे बढ़ी हुई थीं | इनसे कहो, जो शख्स गुमराही में मुब्तला होता है उसे रहमान ढील दिया करता है यहाँ तक कि जब ऐसे लोग वह चीज़ देख लेते हैं जिसका उनसे वादा किया गया है—खाह

~~~~~

वह अज़ाबे-इलाही हो या क्रियामत की घड़ी—तब उन्हें मालूम हो जाता है कि किसका हाल ख़राब है और किसका ज़त्था कमज़ोर! इसके बरअक्स जो लोग राहे-रास्त इख़तियार करते हैं अल्लाह उनको रास्तरवी में तरक्की अता फ़रमाता है और बाक़ी रह जानेवाली नेकियाँ ही तेरे रब के नज़दीक जज़ा और अंजाम के एतिबार से बेहतर हैं ।

फिर तूने देखा उस शख्स को जो हमारी आयात को मानने से इनकार करता है और कहता है कि मैं तो माल और औलाद से नवाज़ा ही जाता रहूँगा? क्या उसे ग़ैब का पता चल गया है या उसने रहमत से कोई अहद ले रखा है?— हरगिज़ नहीं, जो कुछ यह बकता है उसे हम लिख लेंगे और इसके लिए सज़ा में और ज़्यादा इज़ाफ़ा करेंगे । जिस सरो-सामान और लाव-लशकर का यह ज़िक्र कर रहा है वह सब हमारे पास रह जाएगा और यह अकेला हमारे सामने हाज़िर होगा । इन लोगों ने अल्लाह को छोड़कर अपने कुछ ख़ुदा बना रखे हैं कि वे इनके पुश्तीबान होंगे । कोई पुश्तीबान न होगा । वे सब इनकी इबादत का इनकार करेंगे और उल्टे इनके मुखालिफ़ बन जाएँगे ।